

Beslut

**efter granskning av elevers tillgång till läroböcker och
andra läromedel i grundskolan vid Skå skola i
Ekerö kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en granskning på Skå skola avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i grundskolan.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Skolinspektionen bedömer att Skå skola i Ekerö kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom det granskade området.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Bedömningsområden
Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel. • Sammanhang, progression och ämnesintresse • Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen • Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov • Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid
Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. • Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel • Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel • Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel • Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Skolinspektionen bedömer att Skå skola i Ekerö kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Sammanhang, progression och ämnesintresse

Granskningen visar att läroböcker och läromedel används i samtliga teoretiska ämnen i syfte att skapa ett sammanhang och överblick över ämnesområden.

I intervjuer med lärare framkommer att lärarna använder aktuella och relevanta läroböcker samt andra läromedel för att planera och strukturera sin undervisning. Lärare uppger att läroböcker utgör stommen i undervisningen i svenska, matematik och engelska där de används i stort sett varje lektion. I övriga teoretiska ämnen, där lärarna i första hand arbetar tematiskt, används läroböcker regelbundet. Lärarna använder sig även av digitala läromedel, främst i svenska och i samhälls- och naturorienterande ämnen. Lärare berättar att de har gott stöd av lärarhandledningar när de planerar sin undervisning och uppger att lärarhandledningarna tillsammans med läroböcker skapar sammanhang och överblick för eleverna.

Granskningen visar att användandet av läroböcker och läromedel möjliggör progression och bidrar till att utveckla ett intresse för ämnet hos eleverna. Lärare berättar att medan läroböcker för årskurs 1 bygger mer på bilder innehåller böckerna för årskurs 2 och 3 i större utsträckning text. Eleverna går från att bearbeta texter gemensamt med sina lärare i årskurs 1 till att läsa och skriva mer självständigt i årskurs 3, uppger lärare. Lärare berättar att de ser till att inkludera arbete i läroboken och övningar från ett digitalt läromedel samt praktiska moment när de planerar sina teman i ämnet teknik samt samhälls- och naturorienterande ämnen. Syftet är, enligt lärare, att öka elevernas förståelse och väcka deras intresse för ämnet genom att de får arbeta med flera sinnen. Utöver att variera olika arbetssätt ser lärarna även till att uppmärksamma hur de läromedel som används tilltalar eleverna. Lärare berättar att de för några år sedan såg att eleverna drog sig för att ta fram sina läroböcker i svenska och var omotiverade i arbetet med dem. Efter att ha bytt ut läroboken beskriver lärare hur eleverna nu är mycket mer positiva. Enligt lärare innehåller den nya läroboken varierade texter från olika genrer och de beskriver att den väcker elevernas läslust. Elever berättar att de är positiva till sina läroböcker och att de lär sig nya saker genom dem. Elever uppger att det är lättare att ta in kunskap med stöd av en lärobok.

Lärare berättar i intervju hur de arbetar för att stärka och utveckla elevernas läsförmåga och lässtrategier genom läroböcker och andra läromedel. Exempel som lärare lyfter är gemensam högläsning i helklass eller i par, där lärarna stämmer av att eleverna förstått innebörden i det som de läser och i centrala begrepp som tas upp. Lärare berättar vidare att läroboken i svenska tar upp flera olika lässtrategier, exempelvis att sökläsa eller sammanfatta, vilka de sedan övar på tillsammans med eleverna. Det

kan även handla om att lära eleverna hur de kan hitta rätt information i en faktatext. Enligt lärare går de först igenom frågorna med eleverna innan de läser texterna tillsammans. Eleverna får sedan markera muntligt när de hör svaret på en fråga. Lärare uppger att de arbetar både med lästräning och läsförståelse samt tar upp olika sätt för eleverna att lära sig nya ord.

Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen

Granskningen visar att lärarna ger ändamålsenliga instruktioner till eleverna hur de ska använda läroböcker och läromedel på lektionstid.

I intervjuer med lärare och elever framkommer att lärarna skapar förståelse för arbetet i läroböcker och andra läromedel, i första hand genom att arbeta gemensamt. Lärare berättar att de ofta inleder ett arbetsområde med att lyfta fram en bild, rubrik eller ställa inledande frågor ur läroboken och samtala med eleverna om dem. Sedan läser de texter gemensamt och stannar upp vid ämnesspecifika begrepp. En lärare beskriver hur hen till exempel brukar fråga eleverna hur många som hört ett visst begrepp tidigare, hur många som vet vad det betyder och hur många som kan förklara med egna ord vad begreppet betyder. Elever berättar i intervju att lärarna ger instruktioner bland annat genom att visa texter och uppgifter från läroboken på skärm i klassrummet via projektorn. Efter att ha gått igenom innehållet tillsammans får eleverna arbetsuppgifter kopplade till det aktuella kapitlet. Elever berättar att lärarna också kan ta fram egna bildspel med instruktioner för uppgifter i läroboken och tillägger att lärarna ofta gör några uppgifter tillsammans med dem innan eleverna får arbeta vidare, enskilt eller i par. Elever ger i intervju exempel på att de har lärt sig hur de ska använda sina läroböcker på ett ändamålsenligt sätt. I ämnet matematik beskriver elever att de kan bläddra mellan sidorna i ett avsnitt och skapa sig en förståelse för att det går att lösa tal på olika sätt samt att de kan slå upp och läsa i läroboken hur de ska göra för att lösa problem som de stöter på när de arbetar i övningsboken.

Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov

Granskningen visar att lärare använder nivåanpassade läroböcker och andra läromedel vilket ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Lärare uppger att de har goda möjligheter att använda läroböcker och andra läromedel för att nivåanpassa utifrån elevernas olika förutsättningar och behov. I intervju med lärare framkommer exempelvis att det i läroböckerna i matematik, svenska och engelska finns olika nivåer som eleverna kan arbeta efter. Vidare finns kompletterande material till

läroböckerna som stöttar elevernas lärande på olika nivåer, uppger lärare. Därutöver har lärarna tillgång till extra arbetsböcker i engelska och matematik som kan utmana elever genom till exempel olika skrivövningar och uppgifter som rör problemlösning. I samhälls- och naturorienterande ämnen riktar sig läroböckerna till årskurs 1–3 på så sätt att varje kapitel innehåller en progression från mindre omfattande till mer fördjupande texter. Lärare berättar vidare att skolan har köpt in separata arbetsböcker till elever i behov av stödinsatser, som ett komplement till läroboken, så att eleverna kan arbeta mer strukturerat efter läroboken i liten grupp. Vissa elever har fått dubbla uppsättningar läroböcker för att alltid ha en bok hemma. Lärare uppger att de efter kartläggningar och andra kunskapskontroller kan justera vilken nivå eleverna ska arbeta på. Elever berättar att de utifrån sina individuella utvecklingsplaner har identifierade fokusområden som styr exempelvis vilka uppgifter de räknar i matematik samt svårighetsgraden på dessa.

Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid

Granskningen visar att eleverna har tillgång till och ges möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid.

I intervju med lärare och elever framkommer att elever har tillgång till egna läroböcker i svenska och matematik och att de regelbundet har läxor i dessa ämnen. Vidare framgår att eleverna också i engelska har egna exemplar medan de i andra ämnen har tillgång till klassuppsättningar. Även om lärarna inte direkt uppmuntrar elever att ta hem sina läroböcker så finns dock inget som hindrar elever att ta hem dem, exempelvis om de varit sjuka eller av andra anledningar behöver arbeta i kapp. Elever berättar att de inför läxor får en noggrann genomgång av vad de ska göra av läraren under lektionstid. Läxan kommuniceras även till vårdnadshavare genom digitala veckobrev. Lärare berättar att eftersom elever har olika förutsättningar att kunna få hjälp hemma med läxan erbjuder elever i behov av det hjälp med läxan under skoltid.

Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.

I intervju framkommer att rektorn har sett till att det finns avsatta medel för att köpa in läroböcker och andra läromedel som behövs i undervisningen samt att rektorn dessutom skapar förutsättningar för genomtänkta inköp. Rektorn uppger exempelvis att hen under de senaste åren organiserat de pedagogiska samtalen om läromedel på ett mer

strukturerat sätt. Numera har rektorn en tydligare bild av var behoven finns i verksamheten och därigenom en bättre kontroll över vad som köps in. Detta har enligt rektorn lett till att eleverna i flera ämnen har tillgång till en egen lärobok som de kan skriva i samt att eleverna i samtliga årskurser har likvärdig tillgång till relevanta och aktuella läroböcker och andra läromedel. Lärare bekräftar bilden av att tillgången till läroböcker och andra läromedel är god och uppger att de även har tillgång till lärarhandledningar för de läroböcker som de använder i undervisningen. Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön med fokus på läroböcker och andra läromedel framgår att eleverna har egna exemplar av läroböcker i svenska, engelska och matematik i samtliga årskurser samt tillgång till klassuppsättningar av läroböcker i samhälls- och naturorienterande ämnen och teknik. Läroböckerna görs tillgängliga för eleverna genom att egna exemplar förvaras i klassrummet och klassuppsättningar i bokskåp i intilliggande korridor.

Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn tar ansvar för att göra lärarna delaktiga i valet av vilka läroböcker och andra läromedel som kan användas för att nå utbildningens mål.

Rektorn berättar i intervju att hen skapar förutsättningar för lärare att göra didaktiska överväganden inför inköp av nya läromedel och deltar även själv aktivt i dessa samtal. Rektorn uppger att hen säkerställer att lärarna gör medvetna val genom att koppla dessa diskussioner till skolans läsårsplan och kvalitetsarbete. I samtalen förs diskussioner om elevernas resultat och de läromedel som används i undervisningen. Lärare bekräftar att de tillsammans med rektorn lägger mycket tid på att diskutera inför val av nya läromedel. Exempelvis beställer de in olika referensexemplar av läroböcker och läromedel och undersöker det tillhörande webbaserade materialet. Lärarna diskuterar sedan vilken lärobok som bäst passar skolans arbetssätt och elevernas behov. Till exempel låg gemensamma diskussioner till grund för ett inköp av ett nytt läromedel i svenska som speglar den modell för läsinlärning som huvudmannen förespråkar samt ett läromedel som utgår ifrån genrepdagagogik, uppger rektorn. Rektorn berättar även att lärare för samtal med lärare på den mellanstadieskola som eleverna går vidare till efter årskurs 3. I vissa ämnen använder idag lärare på båda skolor läromedel i samma serier och det pågår samtal för att utveckla samsynen ytterligare.

Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete gällande användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.

Rektorn uppger att hen tillsammans med lärarna använder gemensam mötestid till att diskutera och skapa samsyn kring undervisningens genomförande och användningen av läromedel. Enligt rektorn underlättas arbetet av att lärarna på skolan bildar ett gemensamt lärarlag. Genom mötena följer rektorn hur lärarna använder läroböcker och läromedel i undervisningen och initierar vid behov utvecklingsarbeten. Exempelvis har lärare uppmärksammat att läroböckerna i samhälls- och naturorienterande ämnen inte erbjuder möjligheter till repetition och fördjupning på samma sätt som läroböcker i andra ämnen. Rektorn leder därför ett arbete med att utveckla undervisning och bedömning i dessa ämnen för att stärka elevernas kunskapsutveckling på olika nivåer.

I intervju med rektorn framkommer att det finns ett samlat arbete för att stärka elevernas läsförståelse i olika ämnen. Skolan arbetar aktivt med elevernas läsutveckling genom regelbunden kartläggning som ger lärarna verktyg att identifiera behov av stödinsatser eller anpassningar. Lärare berättar att de läser tillsammans med eleverna under varje lektion och på olika sätt och uppger att skolan under föregående läsår arbetat med kompetensutveckling kring läsning som en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Rektorn uppger att utvecklingsarbetet har utvecklat lärarnas medvetenhet kring hur de arbetar med texter och läsning i alla ämnen. Exempelvis kan läraren läsa högt ur läroboken eller så läser eleverna i par för varandra alternativt läser enskilt för att söka fakta i en text. Rektorn berättar att en genomgående strategi är att lärarna plockar ut ord och begrepp ur lärobokstexter som de förklarar för eleverna.

Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och andra läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.

I intervju med rektorn framkommer att skolledning och lärare i slutet av varje läsår analyserar resultaten på de nationella proven i svenska och matematik i årskurs 3 samt bedömningar och omdömen i andra ämnen och

kopplar det till undervisningens genomförande och hur läromedel använts. Exempelvis visade analysen för ett par år sedan att eleverna behövde stärka sina kunskaper i problemlösning inom ämnet matematik. Rektorn berättar att detta ledde till en satsning på en ny lärobok och en annan undervisningsmetod i matematik med större fokus på kooperativ problemlösning. Lärare berättar att de ser effekter av satsningen i form av förbättrade resultat hos eleverna avseende taluppfattning och problemlösning samt att elever i lägre utsträckning efterfrågar svårare uppgifter i matematik. Däremot har senare års utvärderingar visat att den nya läroboken inte erbjuder eleverna samma möjlighet till mängdträning, enligt rektorn, varför lärare numera kompletterar undervisningen med sådana övningar.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom de granskade områdena. Granskningen avslutas därmed.

På Skolinspektionens vägnar

X Roger Persson

Beslutsfattare

Signerat av: Roger Persson

X Maria Hermansson

Föredragande

Signerat av: Maria Hermansson

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ulrika Sutorius deltagit.

Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.¹ Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande²:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.³

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.⁴ I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁵

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

¹ Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

² 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

³ 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

⁴ Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

⁵ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁶

⁶ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Skå skola den 20 januari 2026. Besöket genomfördes av utredarna Maria Hermansson och Ulrika Sutorius.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Ekerö kommun med förskoleklass och grundskola, årskurserna 1–3. Förskoleklassen ingår inte i granskningen. På grundskolan går ca 50 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- En gruppintervju med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.	Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel i undervisningen på ett sätt som skapar överblick och sammanhang i ämnet.	Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel på ett sätt som ger eleverna möjlighet till progression samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer.	Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel för att utveckla elevernas läsförståelse.	Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.
Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen.	Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.
Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov.	
Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.	